

PEJZAŽNA ARHITEKTURA

**KVALITETI JAVNIH
OTVORENIH PROSTORA**

Jelena Živković

JAVNI PROSTORI:

Javni prostor grada predstavlja svaki prostor u gradu kome svako može pristupiti, i koji besplatno može koristiti

- Javni prostor u smislu pristupa
- Javni prostor u smislu uslova korišćenja
- Javni prostor u smislu vlasništva (državni, opštinski)

OTVORENI PROSTORI

- Jedno značenje povezuje pojam otvorenog prostora sa pojmom slobodnog prostora - kao fizički nezatvorenog.
- Drugo moguće značenje se zasniva na direktnom značenju reči otvoren (open, offen) ali u smislu prostora koji je slobodan za korišćenje. Misli se pri tom na prostore koji su dati svima na raspolaganje, kroz koje se može slobodno prolaziti.

OTVORENI JAVNI PROSTORI

*" Zajednički koncept Offenheit ili Freiheit znači:
otvoren i slobodan u izboru, otvoren i slobodan za
aktivno korišćenje i delanje, otvoren i slobodan
za pogled i razumevanje, otvoren i slobodan za
prolazak, otvoren i slobodan za nova opažanja i
iskustva"*

Kevin Lynch

UVOD

- **Otvoreni JAVNI prostori grada** mogu posedovati sopstvene vrednosti koje se mogu sagledavati po više osnova ali im je zajednička odrednica – doprinos kvalitetu življenja u gradu
- Planiranje i dizajn otvorenih javnih prostora zavisi od načina kako sagledavamo i definišemo njihov kvalitet

Kako u savremenim uslovima definisati kvalitet otvorenih prostora u gradu koje planiranjem i oblikovanjem treba da ostvarimo?

Disciplinarni pristup definisanju kvaliteta otvorenih prostora u gradu

- Urbano planiranje u fokus stavlja doprinos otvorenih prostora unapređenju opšteg kvaliteta životne sredine i življenja u gradu. Problem je što je danas urbano planiranje mnogo bliže društvenim naukama, ekonomiji i politici nego svojim prostorno-fizičkim uporištima
- Urbani dizajn u fokus stavlja pretežno izgrađeni fizički prostor i to najčešće njegovu estetsku dimenziju . Vrednost se sagledava u njenom odnosu prema zatvorenim objektima - u meri u kojoj doprinosi ukupnoj kompoziciji urbane forme grada ili dela grada ili čak samo pojedinog arhitektonskog objekta.
- Specifičnost obrazovanja pejzažnih arhitekata i planera u određuje i njihov odnos prema otvorenim prostorima. Obrazovanje u pretežno biološkim disciplinama usmerava na sagledavanje OPG u kontekstu njihovih bioloških vrednosti često zanemarujući kulturne, društvene i ekonomske.

KOMPONENTE KVALITETA otvorenih javnih prostora u gradu

KOMPONENTE KVALITETA

otvorenih prostora grada

FUNKCIONALNI GRAD: afirmacija bio-funkcionalnih vrednosti otvorenog prostora (L.C....)

- Nastao na kritici industrijskog grada i afirmiše: sunce, prostor i zelenilo, efikasnost i funkcionalnost
- Otvoreni prostor je poistovećen sa zelenim
- Ekstremizacija dovodi do razgradnje fizičke strukture

KOMPONENTE KVALITETA

otvorenih prostora grada

KONCEPT VIŠENAMENSKOG KORIŠĆENJA PROSTORA:

*Reafirmacija ulice i društvene
dimenzije otvorenog prostora
(J. Jacobs)*

- Višenamensko korišćenje zemljišta – višestruke mogućnosti
- Zbijene strukture i velike gustine – afirmacija kompaktnog grada
- Veliki broj ljudi ima pešačku vezu sa velikim brojem destinacija u gustim mrežama ulica – socijalnih prostora

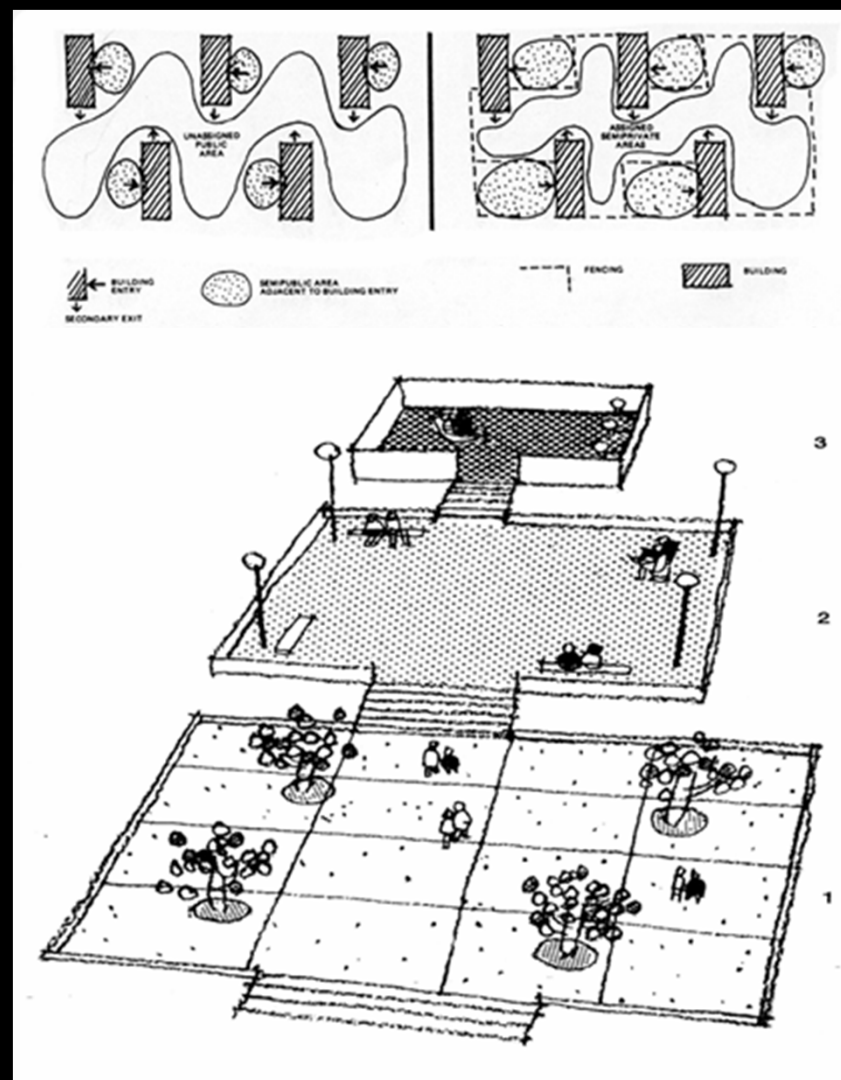
KOMPONENTE KVALITETA

otvorenih prostora grada

KONCEPT ODBRANJIVOG PROSTORA:

*Bio-socijalne vrednosti prostora
(O. Newman, A. Coleman)*

- Bezbednost i odbranjivost prostora kao faktori planiranja i dizajna otvorenih prostora
 - Veličina prostora (bolje je manja jer se lakše kontroliše)
 - Preglednost (faktor kontrole i sigurnosti) i
 - Stepenovanje javnosti (javni, polujavni, privatni)

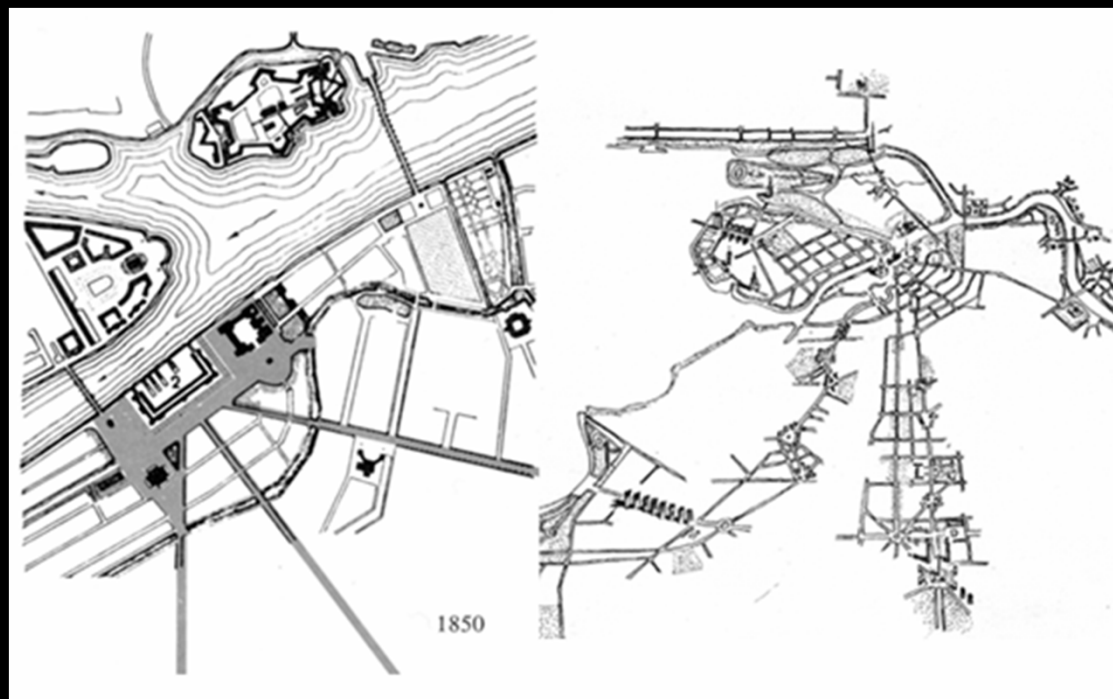

KOMPONENTE KVALITETA

otvorenih prostora grada

DIZAJNIRANA FIZIČKA STRUKTURA:

*Vizuelne i estetske
vrednosti prostora (E.
Bacon)*

- **Teorija prostornih osovina** – pretpostavka o dizajniranoj strukturi koju poseduju svi veliki gradovi privileguje apstraktni vizuelni prostor u odnosu na ostale kvalitete (funkc., društ.)
- Suprotstavlja joj se teorija o „provokativnom gradu“ (Halprin L.) nastao kombinovanjem dizajniranih i spontanijh elemenata

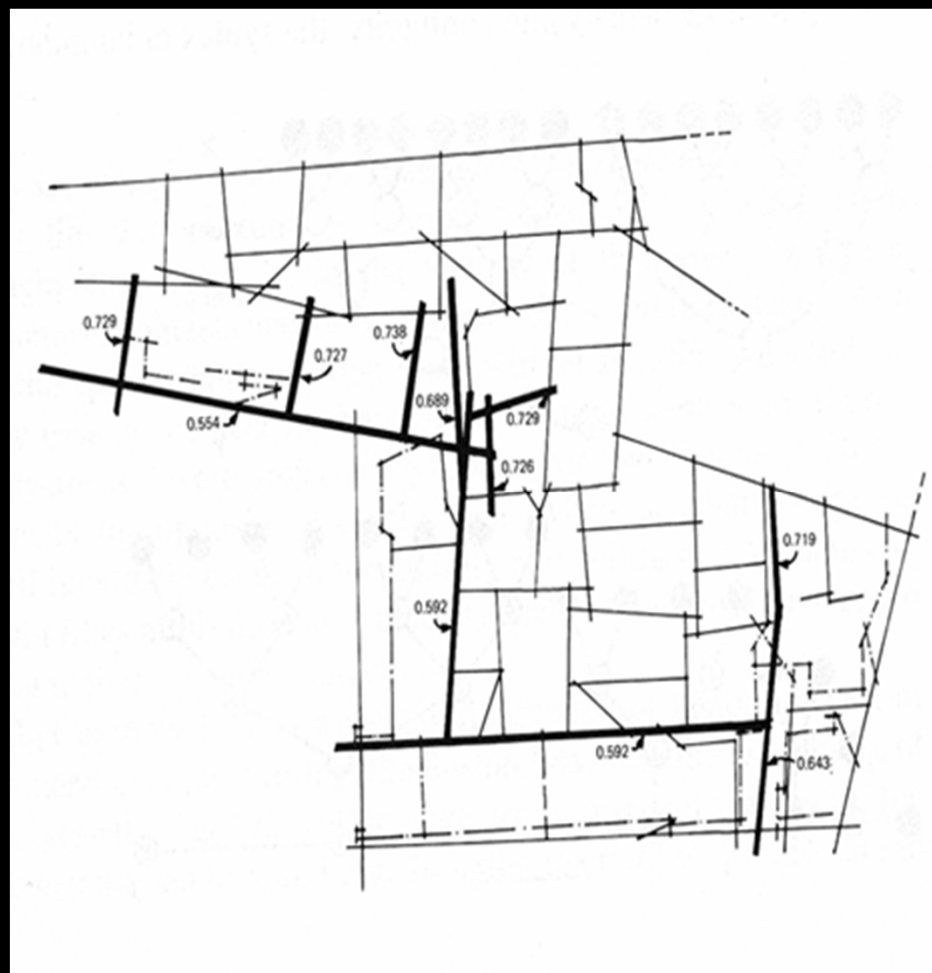
KOMPONENTE KVALITETA

otvorenih prostora grada

RAZUMLJIVOST URBANOG PROSTORA:

Socijalna logika prostora (Hillier & Hanson)

- Teorija prostorne sintakse istra`uje u kojoj meri je razumljivost ulica u relaciji sa stepenom korišćenja od strane pe{aka. Gustina opada sa udaljenjem od jezgra-centra.
- Sugeriše da „mesta poput proze treba da budu razumljiva“. Razumljiv grad ima fino graduirane nivoe ulica od najfrekventnijih do minimalno frekventnih.

KOMPONENTE KVALITETA

otvorenih prostora grada

DETERMINIZAM PRIRODOM:

Ekološke vrednosti (Mc Hargh)

- Metod Design with nature zasniva se na tezi da planiranje grada treba da otpočne od razmatranja prirodnih karakteristika
- Osnovno je pitanje da li prirodni uslovi, pored toga što predstavljaju bazu, treba uvek da predstavljaju i determinantu prostora i tako daju primat prirodnim nad humanim, kulturnim okruženjem. **Oni predstavljaju potreban ali ne i dovoljan uslov kvaliteta**

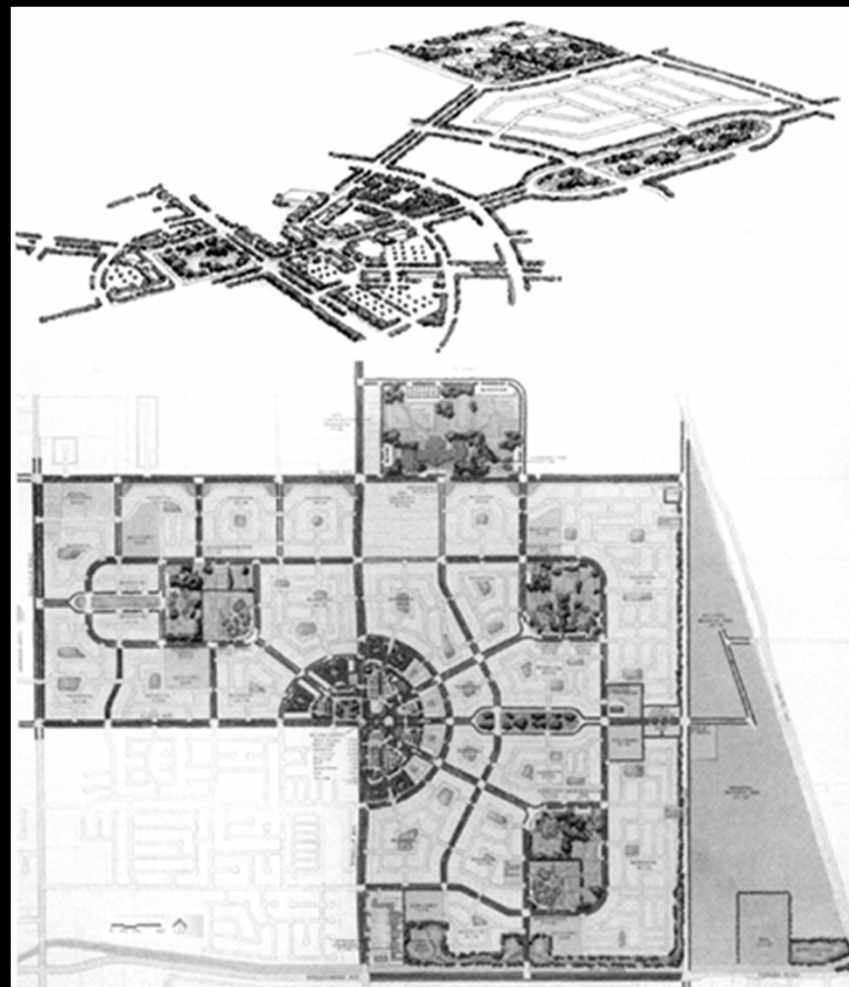

Photo: Aleksandar Kuju-ev

Složenost urbanog okruženja

PERCEPCIJSKA KOMPLEKSNOST URBANE SREDINE:

- **Čitljivost** predstavlja kvalitet prostora koji se zasniva na činjenici da sredinu sa čvrsto i jasno određenim karakteristikama, sa elementima jasnog identiteta - lakše razumemo
- **Kompleksnost:** može se sagledavati na nivou vizuelnog i operativnog. *Ljudska bića više vole složenu nego jednostavnu okolinu. (potreba za varijetetom i iznenađenjem)*

Složenost urbanog okruženja

PLURALIZAM INTERESA I ZNAČENJA URBANOG PROSTORA:

- Značenje kao zahtev za kvalitetom komunikacije čoveka i njegovog okruženja
- „Odsustvo kohezivnosti, nedostatak jasnoće, svrhe i strukture (nečitljivost) ili odsustvo dokaza o poreklu i na~inu rasta su manifestacije prostora koje nema značenje“ (Parfect M., Power G.)

Složenost urbanog okruženja

- **Kvalitetno okruženje** je ono koje obezbeđuje svojim korisnicima u osnovi demokratski okvir, obogaćuje mogućnosti maksimizirajući izbor . Kvalitetan prostor je prilagođen, odgovarajući prostor, prostor u skladu sa zahtevima. (Bentley et. al.)
- Nemogućnost formiranja jedinstvene i univerzale skupine kvaliteta urbanog prostora budući da se kvalitet ne sagledava u odnosu na uprosečenog korisnika već na njihov realni diverzitet

Kompleksnost kao svojstvo prostora ili prostorne celine može se sagledavati kao njegova

VREDNOST

KOMPLEKSNOST

se sagledava kao usklađenost reda i slučajnosti koja se nalazi između ova dva ekstrema i poseduje internu **strukturu.**

Što je struktura složenija/bogatija to je i mogućnost različitog sagledavanja vrednosti prostora veća – on poseduje veći opseg relevantnih **značenja**

i samim tim vrednost za veći broj ljudi.

Ovakav kvalitet strukture, koji podrazumeva preklapanje i integraciju različitih vrednosti prostora

(ekoloških, estetskih, funkcionalnih, društvenih)

je preduslov

KREATIVNOG URBANOG OKRUŽENJA

KOMPLEKSNOST

javnih otvorenih prostora u gradu

Prema prostornim nivoima:

- Višestruka vrednost pojedinačnog otvorenog prostora (funkcionalni, ekološki, društveni i estetski kvaliteti)
- Kvalitet strukture otvorenih prostora pojedinih područja grada (formalna i funkcionalna raznovrsnost na pešačkoj distanci)
- Kvalitet strukture otvorenih prostora na nivou grada kao celine

Prema sadržajnim nivoima

- Raznovrsnost karaktera fizičkog prostora (boja u vezi sa emocionalnim stanjem koje se želi izazvati..Turner)
- Raznovrsnost u odnosu na pretežne strukture korisnika
- Raznovrsnost u odnosu na različite kulture (pop, yuppi...)
- Raznovrsnost u odnosu na stepen održavanja i finansiranja
- Raznovrsnostu u odnosu na različite funkcije koje prate rekreativnu (reciklaža, provetranje, zadržavanje vode...)

Šta jedan javni (otvoreni) prostor čini dobrim?

- To je prostor koji je pristupačan,
- To je prostor koji ljudi koriste i uključeni su u aktivnosti koje ovaj prostor nudi
- To je prostor koji je udoban, prijatan i lep
- To je prostor druženja i komunikacije

Definicija prema : PPS (Project for Public Places)

KVALITETI JAVNOG PROSTORA

- **PRISTUPAČNOST I POVEZANOST** (oblici i broj pristupa, konflikti pešačkog i kolskog kretanja, vizuelna čitljivost prostora)
- **DRUŠTVENOST** (intenzitet dnevnog i noćnog korišćenja, kategorije korisnika, odnos prema prostoru: prihvaćenost i održavanje)
- **KORIŠĆENJE I AKTIVNOSTI** (vrste sadržaja u prostoru i okolnim objektima, aktivnosti u prostoru, diferencirane prostorno i temporalno)
- **UDOBNOST I IMIDŽ** (bezbednost, mikroklimatski komfor, vizuelna prijatnost, opremljenost i održavanje, prisustvo zelenila)
- **IDENTITET I ZNAČENJE**

What Makes a Great Place?

- key attributes
- intangibles
- measurements

Kako dakle definisati kvalitet javnih otvorenih prostora u gradu?

Kao pretpostavka istovremene realizacije rekreativne i komunikacione funkcije i unapređenja kvaliteta urbane sredine, od javnih otvorenih prostora u gradu se očekuje da **poseduju višestruke vrednosti** i da istovremeno budu i funkcionalni i zdravi i lepi, razumljivi, bezbedni.... i da **pre svega poseduju značenje za svoje korisnike.**

Jedna od načina da
doprinesemo realizaciji ovog
cilja jeste i realizacija

PUBLIC ART-a

Zašto nam je potrebna umetnost u javnim prostorima?

- Umetnost čini lepšim i prijatnijim prostore u kojima živimo, radimo ili se igramo. Ona razvija i produbljuje interakciju između društvene zajednice i njenog okruženja.
- Umetnost dodaje novu dimenziju javnim prostorima. Ona provocira i navodi ljude da o njoj govore, decu da postavljaju pitanja.
- Umetnost kreira pozitivne, zapamtljive slike i tako omogućava i doprinosi definisanju identiteta mesta

ARCHANGEL
ARTIST: LOUIS JOBIN
CARVED PINE, GILDED METAL COVERING
FORMER NOTRE-DAME-DU-MONT-CARMEL CHURCH
LILLE-SUR-ST-JEAN
1907.

- Umetnost u javnom prostoru izražava identitet i vrednosti jedne društvene zajednice. Kroz nju se slave i afirmišu značajni aspekti istorije i kulture.
- Kroz umetnost se izražava pripadnost i posvećenost lokalnoj zajednici. Kroz podršku realizacije umetnosti u javnim prostorima lokalne firme i korporacije iskazuju posvećenost lokalnim zajednicama u kojima posluju.
- Umetnost afirmiše prostore za edukaciju. Umetnost obogaćuje obrazovni proces time što podstiče misli i emocije.

SQUARE ON A SPHERE
 ARTIST: JEFF KELLAR
 GRANITE, COPPER, BRONZE
 2' X 7' X 7'
 FARMINGTON
 1994.

REMEMBRANCE PROJECT
THE ENTIRE MT. ARARAT HIGH SCHOOL COMMUNITY
MADE THOUSANDS OF CLAY TOKENS OF SHARED
LOSS,
ONE FOR EACH PERSON WHO DIED AS A RESULT OF
THE
SEPTEMBER 11 ATTACKS.
PLATE GLASS, CLAY
22' TALL
TOPSHAM
2001.

- Umetnost unapređuje puteve, ulice i pešačke koridore. Rutinska komunikacija postaje momenat otkrivanja i zadovoljstva
- Umetnost ulepšava sisteme transporta. Čekanje u redu ili dan pun stresa mogu se ulepšati umetničkim doživljajem u javnom prostoru
- Umetnost čini da zeleni prostori dobiju novo značenje. Dodaje nova dimenzija se lepoti prirode u gradu.

COMMUNIQUE PEDESTRIAN CORRIDOR
 ARTIST: EVAN HAYNES
 ARCHITECTS WEINRICH & BURT
 GRANITE
 AUGUSTA
 2001.

CIRCLE OF LIFE
ARTIST: CAROL HANSON
GRANITE SCULPTED WATER POOL, C. 400 SQ. FT., DEERING OAKS PARK
PORTLAND, 2000

PEJZAŽNA ARHITEKTURA, dr Jelena Živković, vanredni profesor

HOLIDAY LIGHTS IN DEERING OAKS PARK

ARTIST: PANDORA LACASSE, AMBER LIGHTS, WIRE, FLOODLIGHTS
PORTLAND, 2002.

PEJZAŽNA ARHITEKTURA, dr Jelena Živković, vanredni profesor

